

Pozorno poslušaj!

■ **Urška Rožman**, dipl. vzgoj. predšolskih otrok, je 13. leto vzgojiteljica v Vrtcu Čebelica v Šentjerneju. V svoje delo vnaša nekatere elemente koncepta Reggio.

Dobra komunikacija je odvisna od veščine poslušanja. Krepimo jo lahko v družinskem in vzgojno-izobraževalnem okolju. Poslušanje pomembno vpliva na celostni razvoj otroka. Ima pomembno vlogo v spoznavnem, čustvenem in socialnem razvoju ter razvoju komunikacijskih spretnosti. V predšolskem obdobju je natančno slušno prepoznavanje pogoj za razvoj govora in jezika. Pa mu posvečamo dovolj pozornosti?

Vzgojitelji se pogosto srečujemo z otroki, ki imajo slabše razvito slušno pozornost, zato težje sledijo navodilom. To ne pomeni, da slabo slišijo. Taki otroci se tudi hitro naveličajo poslušanja. Pri skupnih pogovorih hitijo pripovedovati svoje rešitve, opisovati svoje dogodivščine, pri tem pa segajo v besedo oziroma prekinjajo svoje vrstnike ali celo vzgojitelja. Včasih dinamika (po)govora v skupini seže tako daleč, da otroci govorijo vseprek. Tako pa skupina zelo težko deluje. Zato pri delu z otroki posvečamo veliko pozornost ravno poslušanju.

Spretnost izmenjave v govoru/komunikaciji

Različni strokovnjaki poudarjajo pomen verbalne komunikacije že v zgodnjem otroštvu. Že ko otroka pestujemo, mu pogovorno in prigovarjamo, delamo premore v govoru, da lahko pride do izmenjave. S tem ga spodbujamo k odzivanju in glasovnemu oglašanju. Z otrokom iščemo očesni stik, gledamo, kaj opazuje, ga nagovarjamo o stvari, ki jo opazuje. Nato ga vodimo, da sledi našemu kazanju in nagovarjanju. Ko pride do odzivanja, že lahko govorimo o komunikaciji. V predšolskem obdobju mu tudi beremo veliko pravljic in mu omogočamo mnogo govornih spodbud. Vse to pripomore k jezikovno-komunikacijskim spretnostim. Vse lepo in prav. Kaj pa spretnost poslušanja? Zdi se nam, da se razvija sama po sebi. Pa ni čisto tako. Kot vse otrokove potenciale je tudi to sposobnost otrok treba razvijati.

Pomen slušne pozornosti

Osnova za razvoj številnih področij govora, jezika in komunikacije je ustrezna slu-

šna pozornost. Da bo otrok pozoren na govor oseb okrog sebe, mora imeti zdrav sluh in ustrezno razvito slušno pozornost. Tako se bo učil glasov govora in jezikovnih pravil, ki jih bo kasneje samostojno uporabljal. Ustrezno razvita slušna pozornost otroku omogoča širjenje besedišča in razumevanje pomena novih besed. Prav tako je osnova za razvoj fonološkega zavedanja in drugih pomembnih veščin, ki so nujne za učenje branja in pisanja. Otroci, ki imajo težave pri usmerjanju in vzdrževanju slušne pozornosti v predšolskem obdobju, imajo lahko kasneje težave pri usvajanju znanja v šoli (Prešern, 2017). Mravlje (1999) meni, da je spretnost poslušanja neločljivo povezana s pozornostjo in koncentracijo. Pravi, da pozornost opredelimo kot sposobnost osredotočanja na nek zunanji ali notranji dražljaj. Koncentracija pa je sposobnost vztrajanja pri nekem dražljaju, ki pritegne našo pozornost. Dobro poslušamo, kadar vso svojo pozornost zavestno usmerimo v sporočilo govorečega. Takrat aktivno poslušamo ter sporočilo dojamemo in razumemo.

Učenje poslušanja

Poslušanje je temeljnega pomena za razvoj in učenje govora že od rojstva, skozi celotno predšolsko obdobje in deloma šolsko obdobje, vse dokler se otrok ne opismeni. Da spregovori prvo besedo s pomenom, mora poslušati eno leto. Odrasli pozabljamo, da se otrok, tako kot govora, tudi poslušanja uči s posnemanjem. Otrok

Odrasli pozabljamo, da se otrok, tako kot govora, tudi poslušanja uči s posnemanjem.

torej najbolj posnema tiste, s katerimi preživlja največ časa. Tukaj imajo torej mame in druge osebe, ki z otrokom preživljamo veliko časa, pomembno vlogo. Pa se je zavedamo? Včasih opazimo, da otrok prime odraslega za lica, da oči usmeri vanj. Hoče, da ga odrasli gleda. Za otroka je to dokaz, da ga odrasli poslušajo. Kakovost poslušanja je torej odvisna tudi od vplivov socialno-kulturnih značilnosti otrokovega okolja.

Poslušanje lahko olajšamo

Vzgojitelji imamo veliko možnosti, da otroke pritegnemo k poslušanju. Poslušanje olajšamo s primerno glasnostjo in hitrostjo govora. Uporabljamo le kratke in jasne poudarke obravnavane teme. Zavedamo se, da tudi z lastno govorico telesa pokažemo, da trdno stojimo za tem, kar govorimo. Poslušanje je za otroke naporna miselna aktivnost. Otrok mora slediti vodilni misli vzgojitelja, pri tem si v veliki meri pomaga z dinamično vzgojiteljevega glasu. Monotono govorjenje brez predaha zelo otežuje poslušanje. Ravno tako tudi nepotrebno razlaganje najmanjših podrobnosti, pogosto ponavljanje in preskakanje s teme na temo. Zelo dobro je tudi, da vzgojitelj ob razlagi uporablja slikovno gradivo in tako dodatno olajša poslušanje (Mravlje, 1999).

Vaje za izboljšanje slušne pozornosti

Usmerjanje pozornosti

Otrokom v skupini pripovedujete ali berete pravljico. Pred tem jim poveste, naj dobro poslušajo in zaploskajo vsakič, ko se v zgodbi pojavi žival. Namesto ploskanja lahko ob omembi živali posnemajo njeno

gibanje ali oglašanje. Vsakič se lahko osredotočijo na kaj drugega. Enkrat so to živali, drugič besede na S ipd. Različica te vaje je tudi, ko rečete: »Poskoči, ko bom poimenovala nekaj, kar lahko leti, leze, se oglašča.« Tem zgodbicam pozorno prisluhnejo otroci, ki so sicer slabi poslušalci, ker se osredotočijo na točno določen cilj. S to igro otroci tudi bogatijo besedni zaklad (Levc, 2014: 27, 28).

Poslušanje tihih sporočil (tíhi telefon)

Otroci se usedejo v vrsto, prednje postavi mo različne igrače. Prvemu otroku zašepetamo besede v uho. Beseda gre šepetaje na ušesa od otroka do otroka in zadnji v vrsti dvigne omenjeno igračo. Usede se na začetek vrste. Šepetanje se ponovi (Levc, 2014: 28).

Indijanci

Indijanci se znajo gibati skoraj neslišno, sploh ne vemo, kdaj se priplazijo. Bodimo Indijanci. Sredi sobe postavimo stol, nanj pa sede otrok z zavezanimi očmi. Pred stol postavimo predmet, ki ga otrok – Indijanec straži. Vsi drugi otroci se skušajo čim tišje priplaziti do predmeta in ga izmakniti. Takoj ko čuvaj sliši sumljiv zvok, pokaže s prstom v smer, iz katere prihaja. Tisti otrok, ki ga čuvaj zasači, izpade iz igre. Čuvaj se mora potruditi, in če se le da, obvarovati svoj predmet (Srebot in Menih, 1996: 91).

Zvočni spomin

Priskrbimo 20 enakih škatlic in različne predmete za prihodnje ropotulje: riževa zrna, kavna zrna, kamenčke, makarone,

Aktivno poslušanje pomeni, da se osredotočimo na osebo, ki govori. To pomeni, da sogovornika ne prekinjamo in mu ne segamo v besedo.

laneno seme, kovance, zobotrebce, gumbe, žebličke ... Nato začnemo ropotati s prvo škatlico. Otroci ugibajo, kaj je v njej. Škatlica pripade tistemu, ki ugame njeno vsebino. Če ne ugame nihče, jo položimo med druge in jo kasneje spet predstavimo. Če tudi tokrat nihče ne ugotovi, kaj je v njej, jo odpremo in si skupaj ogledamo vsebino. Tako si bo vsakdo zapomnil šume, ki jih povzročajo različni predmeti (Srebot in Menih, 1996: 99).

Nariši

Vzgojiteljica počasi narekuje otrokom, kaj naj narišejo: »Nariši deklico. Oblečena naj bo v modre hlače in rdeč pulover. Na nogah naj ima rjave čevlje. V desni roki drži rumen balon. Zraven deklice je drevo. Na drevesu sedijo trije ptički. Pod drevesom nariši travo. V travi se skriva jež.«

Večerja

Sedimo v krogu. Vsak pove, kaj je jedel za večerjo. A preden pove zase, ponovi za prejšnjim otrokom, kaj je on jedel za večerjo.

Ritmična nadaljevanka

Otroci sedijo v krogu. Prostovoljec zaigra ritmični vzorec. Sosed ga v neprekinjenem zaporedju ponovi in doda svojo ritmično izmišljijo. Naslednji otrok ponovi prejšnji ritmični vzorec in doda svojega. V različici se lahko dogovorimo, da vsi otroci ponovijo ritmični vzorec, ki ga najprej ponovi naslednji otrok, preden doda svojega (Sicherl - Kafol, 2011: 27).

Zvočni bratec

Otroci se postavijo v dve vrsti, obrnjeni stran drug od drugega. V obeh vrstah razdelimo pare glasbil (im-

provizirana ali Orffova glasbila), na katera zaigrajo. Sledi prepoznavanje zvočnih parov oz. 'bratcev'. Vzgojiteljica določi otroka v eni vrsti, ki zaigra zvočni vzorec. Otrok, ki v drugi vrsti po zvočni barvi prepozna svojega zvočnega bratca, odmeva zaigrani vzorec. Igro ponavljamo z izmeničnim določanjem izvajalcev v obeh vrstah (Sicherl - Kafol, 2011: 45).

Dirigent

Otroci sedijo v krogu in predlagajo različne načine igranja na lastna glasbila. Zatem z izštevanko določimo iskalca, ki medtem ko se ostali dogovarjajo za način izvajanja, zapusti skupino. Otrok, ki predlaga način igranja, postane dirigent in vodi ostale (npr. ploska, žvižga, tleska, topota, poje in podobno). Med igranjem postopno menja načine izvajanja, ostali pa ga posnemajo. Naloga iskalca je, da ugotovi, kdo je dirigent. Ko nalogo reši, dirigent postane novi iskalec (Sicherl - Kafol, 2011: 17).

Zaključek

Aktivno poslušanje pomeni, da se osredotočimo na osebo, ki govori. To pomeni, da sogovornika ne prekinjamo in mu ne segamo v besedo. Na to navajamo otroke pri svojem delu v vrtcu. Pomagamo jim tudi, da skozi igro pridobivajo spretnosti slušne pozornosti. Z vajami za razvijanje slušne pozornosti lahko dosežemo boljše poslušanje in razumevanje ter pripomoremo k razvoju govora pri otroku. Otrok, ki dobro posluša, pridobiva večji besedni zaklad, izboljšuje spomin, lažje razume navodila. Otrok z dobro razvito slušno pozornostjo bo imel izpolnjen prvi pogoj za kasnejše uspešno učenje branja in pisanja. ◀

Literatura

- Levc, Simona (2014): *Liba laca lak: kako pomagamo otroku do boljšega govora*. Ljubljana: samozaložba.
- Mravljje, Francka (1999): *Pozorno poslušanje z razumevanjem*. Nova Gorica: Educa.
- Potočar Papež, Irena (2017): *Moj prijatelj BonTonček: knjiga za otroke in odrasle o kulturnem vedenju in pogovarjanju*. Novo mesto: Peresa.
- Prešern, Nina (2017): *Razvoj in pomen slušne pozornosti pri predšolskem otroku*. Dostopno na: <http://gospodicnaknjiga.si/2017/09/razvoj-pomen-slusne-pozornosti-pri-predšolskem-otroku.html/>.
- Sicherl - Kafol, Barbara (2011): *Ringaraja, pesem nas razvaja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Srebot, Renata; Menih, Kristina (1996): *Potovanje v tišino: sprostivna vzgoja za otroke*. Ljubljana: DZS.
- Vilar, Janja (2013): *Razvijanje pozornosti in koncentracije*. OŠ L.A. Grosuplje. Dostopno na: http://www.oslag.si/tovarniska/images/2013_14/dokumenti/vaje_za_koncentracijo_letno2013.pdf.

Foto: EA